

JONAS BILIŪNAS

Ubagas

wolnelektury.pl

FUNDACJA
nowoczesna
Polska

JONAS BILIŪNAS

ĮVAIRŪS APSAKYMĖLIAI

Ubagas

Parvažiavęs iš užsienių Lietuvon, gulėjau vieną gražią pavasario dieną pas brolių ant gonkelio¹ ir traukiau silpnon krūtinėn pakvipusį nuo sužidusių medžių orą. Malonus vakarių vėjelis, šlamėdamas medžių lapais, pūtė tiesiai man kakton, glostė plaukus ir veidą, tartum senai manęs pasiilgęs, ištroškęs. Klausiaus, kaip sodne raiboja gegutė kukuoja, linksmai luputis tutuoja, gėriau pavasario kvapą ir klajojau akimis Šventosios pakraščiais, kur gražios jievos žydi, kur naktimis lakštingalos skamba... Visur graži prigimtis, bet savajame krašte jinai maloni, brangi, gaudina širdį. Dabar suprantu, kodėl kareivis, savajan sodžiun pargrįžęs, su ašaromis puola ant kelių žemės bučiuoti. Graudu buvo ir man, nors ne kareivių pargrįžau tėvynėn.

Kažin ko dirstelėjau šalin ir pamačiau takeliu ateinantį žilą senelį. Iš už statinės tvoros negalėjau į jį gerai įsižiūrėti, negalėjau net pažinti, ar tai buvo ubagas, ar taip sau žmogus, nes ėjo nepasiramščiuodamas, ne taip, kaip ubagai moka eiti.

Priėjęs į vartelius apsistojo bailiai, kaip ir nedrįsdamas jų atidaryti, paskum pamatęs mane gulintį dar labiau nusiminė ir drebančiu balsu paklausė: „Ar galima čia įeiti?“

— Galima, galima — atsakiau stebėdamasis — labai prašom.

Senelis drebančiom rankom atidarė vartelius ir įėjo kieman. Buvo tai ubagas. Teisybė, neturėjo jisai didelių lazdu geležiniais galais su ilgais botagais, nebuvo toksai drąsus, kaip dažnai esti drąsūs mūsų ubagai. Bet tai buvo ubagas, nes nešės pasikabinęs ant pečių krepšį, teisybė, visai dar dyką².

Užlipęs ant gonkelio senelis vėl bailiai apsistojo, nežinodamas kur dėtis.

Kadangi troboj nieko nebuvo — visi buvo išvažiavę bulbių sodinti ir aš vienas namie atlikau — paprašiau senelio sėstis ant gonkelio. Atsisėdo ir palenkęs galvą pradėjo kalbėti poterius..

Nežinau kodėl man pasirodė, kad ir poterius jisai kalba ne taip, kaip ubagai pripratę³ yra kalbėti. Buvaunas ubagas kad kalba, tai kaip žirnius beria arba vėl kalba giedančiu gailestingu balsu, kur reikia, pratęsdamas ar nuduodamas, šitasis gi senelis kalbėjo visai taip, kaip kalba žmogus nelaimingas — tyliai, lūpom drebančiom; vietomis jis visai nebegalėjo kalbėti, tartum jam kas kvapą gniaužė: mačiau tik, kaip jo lūpos dar labiau drebėjo, virpėjo; jo balse keletą kartų, visai rodės netikėtai, taip skaudžiai suskambėjo apmaudos ir baisios nelaimės styga, kad mane visą šiurpas paėmė. Į jį žiūrėdamas pamačiau, kaip per raukšlėtą išdžiūvusį jo veidą rieda gailios karčios ašaros...

— Ko tamsta raudi? — paklausiau nemandagiai senelio, kada jisai pabaigė melstis.

Pakėlė į mane raudonas nuo ašarų be blakstienų akis ir norėjo kažin ką pratarti, bet žodis neišėjo iš burnos, tik skaudžiai sudrebėjo lūpos. Aš krūptelėjau: jo veidas pasirodė man matytas, tik kur ir kada, negalėjau atsiminti.

— Kaip neraudoti? — tarė atgal senelis — sunku pakiemiais pirmą kartą vaikščioti.

— O iš kur tamsta? — paklausiau nustebęs.

— Iš Pavarių. Petras Sabaliūnas... gal tamsta atameni⁴?

— Dėdė Petras!? — surikau, ūmai pažinęs sėdintį priešais mane žmogų.

Lietuva, Gamta, Sugrįžimas

Ubagas

Ubagas, Malda

¹gonkas — priebutis, veranda. [przypis edytorski]

²dyką — tuščią. [przypis edytorski]

³pripratę — įpratę. [przypis edytorski]

⁴atameni — atsimeni. [przypis edytorski]

Atsirėmiau alkūne pagalvių ir nustebusiom akim žiūrėjau į senelį. Kaip tai? Petras Sabaliūnas, kurį iš pat mažumos pažinojau, kaip turtingą pasitūrintį žmogų, kursai buvo geriausiu mano tėvų kaimynu ir bičiuliu, dabar ubagas?

Visokios nelaimės aplanko žmogų šioje ašarų pakalnėje, bet toksai atsitikimas, ūmus⁵ ir netikėtas, man buvo visai nesuprantamas. Teisybė, kai mano tėvai numirė, Petras Sabaliūnas nustojo mūsų namus lankęs, ir aš, išvažiuavęs mokytis, kokį 15 metų jo iš arti ir nemačiau; bet parvažiuodamas retkarčiais savo tėviškėn, visados girdėdavau, kad Petras Sabaliūnas gyvenęs, kaip gyvenęs, gerai ir laimingai, kad savo dvi dukteris jau išleidęs už vyrų ir vienių bičių kiekvienai davęs po dvidešimtį kelmų...

Reikia paminėti, kad Petras Sabaliūnas labai mylėjo bites. Gyveno jisai vienasėdy, už dviejų varstų nuo mūsų sodžiaus, pačioj pamiškėj, žemės jo buvo nekiek, bet bičių daugybė. Vienių savų kelmų namie turėjo arti šimto; kita tiek pas savo kaimynus su bičuliais. Keletas tokių kelmų buvo ir pas mano tėvus. Atamenu, kaip mes, maži vaikai, džiaugdavamės, pamatę Sabaliūną su savo šeimyna ateinantį: kaip tik Sabaliūnas vasarą pasirodydavo, žinodavome, kad bus bičkuopis, ir kad kiekvienas gausime nuo dėdės Petro po nemažą kvepiančio medaus korių. Ir gaudavome! Sabaliūnas mažus vaikus mylėjo ne mažiau, kaip bites; užtatai per bičkuopį jisai netik biltėmis, bet ir vaikais būdavo apspitęs⁶. Ir stebėtina! Bitės niekad os jo neliepdavo. Kalbėdavo jisai apie bites, kaip apie kokį šventą, labai brangų žmogui daiktą, ir visados tvirtindavo, kad bitės tada tik sekas ir esti geros, kada bičuliai nešykštūs ir vienybėj gyvena, kada ir kitiems jų nepavydi. Todėl kiekvienam pasitaikusiam žmogui niekad os nepamiršdavo medaus duoti...

Toks tatai buvo žmogus Petras Sabaliūnas. O dabar sėdėjo priešais mane ubagas, su krepšiu.

— Tai tamstos gal namai sudegė ar žemės nebeturi? — neiškentėjau nepaklausęs.

— Tebėra ir namai, ir žemė...

— Tai kodėl gi tamsta kalėdoji?⁷

— Sūnus išvarė... — tik ištarė senelis ir karčios ašaros pradėjo riedėti iš akių.

Supratau... sūnus... Atsiminiau, kad Sabaliūnas turėjo sūnų vienatūrį, su manim vienametį; atsiminiau, kaip su tuo sūnum dar lakstydavova per bičkuopį už rankų susitvėrus, medų iš korių čiulpdamu... Tai buvo mano mažų dienų draugas, su kuriuo paskum niekad os nebesusieidavau...

— Tai tamstos sūnus gal jau savų vaikų susilaukė? — paklausiau.

— Turi bent trejetą — drebančiom lūpom atsakė senelis — jau ketverti metai, kaip jam visa atidaviau. Nieko taip ir negailiu, kaip jo vaikų... Taip juos mylėjau!... Išsigandę, išplėstomis akelėmis lydėjo mane, kaip ėjau iš kiemo... O gal ir jie kada nors taip varys iš namų savo tėvą... Ir senelio akyse vėl pasirodė ašaros.

— Ar tamsta į savo dukteris nesiglaudei?

— Kur man į jas glaustis! Turi jos savo vyrų tėvus dar gyvus — tegul tik juos moka mylėti. Nėra tenai man vietos. Žinai, senas žmogus visur nemalonus...

— Argi visur?...

— Ee... Ar neatameni tamsta senų žmonių pasakos? ... Įsodino kartą sūnus žilą tėvą į rogeles ir veža iš namų, o jo mažas vaikas paskum bėga. Atavežė miškan, išvertė senį po pušimis, o rogeles šalin numetė. Ir eina namo. Bet mažas vaikas nutvėrė jį už rankos, neleidžia ir prašo: „Tėveliuk, tėveliuk, kam rageles palikai? Aš neturėsiu kuo tamstos čionai atvežti...“⁸. Matai: ne senelio, tik rogelių pasigailėjo. Tai ne pasaka, bet tikra teisybė: ne vienas išaukęs norėtų kuo greičiausiai savo tėvus iš namų išvežti, tik nedrįsta arba gėdžias. Bet atsiranda tokių, kurie ir gėdos neturi...

— Na tamstos bitės? — atsiminiau paklausti.

— Tai... baigia jau nykti — tik penki kelmai beliko: kur namuos vaidai, ten bitėms nevieta.

— Tai kur tamsta dabar gyveni?

— Niekur... Kaip išvarė, krepšį užmovęs, tai pats nepajutau, kaip čionai atėjau... Vis gausiu vietele pas kokį... Kampininkėlį⁸... Nedaug man raikia...

⁵ūmus — sukrėčiantis. [przypis edytorski]

⁶apspitęs — apstotas iš visų pusių. [przypis edytorski]

⁷kalėdoti — čia: elgetauti. [przypis edytorski]

⁸Kampininkas — neturtingas, bežemias ar mažžemias žmogus. [przypis edytorski]

Supratau, kad negražu taip žmogų klausinėti, tik gurdinti⁹... Atsiminiau, kad reikia jam ką duoti ir pajutau, kaip mano veidas visas užkaito. Nieko prie sau¹⁰ neturėjau; niekuo negalėjau atsilyginti tam seneliui, kuris tiek kartų man mažam buvo davęs pilnus medaus korius, kuris meduikom¹¹ savo rankom ne kartą glostė man mažam galvą...

Atsikėlęs susiieškojau peilį ir įėjau kamaron; iš ten išnešiau didelę duonos riekę.

— Atleisk man tamsta, kad niekuo negaliu tamstai padėti — kalbėjau visas išraudęs, duodamas seneliui duonos riekę.

Nulenkė žemai žemai žilą galvą, kaip ir slėpdamas nuo manęs savo veidą, padėjo drebančiu balsu ir drebančiom rankom paėmė duoną: peržegnojo ją ir įdėjo krepšin.

Mačiau, kiek skausmo, kiek jausmų sukėlė jo kratinėje tas pirmasis duonos kąsnelis, iš svetimųjų išprašytas. Sumišęs, nežinodamas, ką besakyti, vėl pradėjau — visai ne vietoj — atsiprašinėti senelio, kad niekuo negaliu jam padėti: jaučiau, kad dalį amžinos vaikų kaltės ir aš savyje nešioju.

— O kuo tamsta man padėsi? Aš nieko daugiau nuo tamstos negaliu reikalauti — atsakė jau ramiu balsu Sabaliūnas, net ir man ramiau rados — mano dienos neilgos, suskaičytos¹², o daug man nereikia... Pragyvensiu...

— Girdėjau, ir tamsta sergi? — paklausė jisai mane.

— Sirginėju... — atsakiau — atvažiavau tėvynėn pasiilsėti.

— Pasitaisyti čionai, po pušynėlius vaikščiodamas — padaršino mane senelis — šitą ligą tamsta miestuose gavai; tai nuo mokslo ir dulkių... Kad kuniguos būtum ėjęs, gal dabar sveikas būtum... Bet Dievas ne kiekvienam Dvasią šventą duoda, kad ir mokytam...

Taip kalbėdamas, senelis lingavo savo žilą galvą. Paskum atsisveikino su manim ir išėjo iš kiemo. Girdėjau, kaip už vartelių pradėjo balsu melstis už savo prietelius ir geradarius...

J. B-nas.

8. VI. 1906

Niuronys

⁹*gurdinti* — varginti. [przypis edytorski]

¹⁰*prie sau* — prie savęs. [przypis edytorski]

¹¹*meduikom* — meduotomis. [przypis edytorski]

¹²*suskaičytos* — čia: suskaičiuotos. [przypis edytorski]

Ten utwór nie jest objęty majątkowym prawem autorskim i znajduje się w domenie publicznej, co oznacza że możesz go swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać. Jeśli utwór opatrzony jest dodatkowymi materiałami (przypisy, motywy literackie etc.), które podlegają prawu autorskiemu, to te dodatkowe materiały udostępnione są na licencji Creative Commons Uznanie Autorstwa – Na Tych Samych Warunkach 3.0 PL.

Źródło: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/biliunas-ubagas>

Tekst opracowany na podstawie: Jonas Biliūnas, współprac. Otto von Mauderode, [vairūs apsakymėliai, [Vilnius], „Aušros” išleidimas, [1906].

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Utwór powstał w ramach konkursu „Współpraca w dziedzinie dyplomacji publicznej 2013”, realizowanego za pośrednictwem MSZ RP w roku 2013. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o konkursie „Współpraca w dziedzinie dyplomacji publicznej 2013”. Publikacja wyraża jedynie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP. Publikacja parengta įgyvendinant projektą „Wolne Lektury” (<http://wolnelektury.pl>). Skaitmeninė reprodukcija padaryta Fondo „Nowoczesna Polska”/Lietuvos kultūros paveldo — virtualioje erdvėje (<http://www.epaveldas.lt>), pasitelkiant egzempliorių iš bibliotekos kolekcijos. Veikalas sukurtas konkurso, įgyvendinamo 2013 m. bendradarbiaujant su Lenkijos Respublikos Užsienio reikalų ministerija — „Bendradarbiavimas viešosios diplomatijos srityje 2013” („Współpraca w dziedzinie dyplomacji publicznej 2013”) ribose. Leidžiama laisvai naudoti veikalą, su sąlyga, jog bus išsaugota aukščiau pateikta informacija, taip pat informacija apie taikomą licenciją, teisės turėtojus bei konkursą. Publikacija išreiškia tik autoriaus pažiūrą, todėl negali būti tapatinama su oficialiomis Lenkijos Respublikos Užsienio reikalų ministerijos pažiūromis.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Marta Niedziałkowska, Monika Bogdziewicz, Otto von Mauderode.

Okładka na podstawie: exfordy@Flickr, CC BY 2.0

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Nowoczesna Polska – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przekaż 1% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Nowoczesna Polska, KRS 0000070056.

Pomóż uwolnić konkretną książkę, wspierając [zbiórkę na stronie wolnelektury.pl](#).

Przekaż darowiznę na konto: [szczegóły na stronie Fundacji](#).